

π. Αλέξανδρος Σμέμαν: Χάνουμε το νόημα της Σαρακοστής;

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Η πραγματική αιτία για την οποία

βαθμιαία χάνουμε την επίδραση της Σαρακοστής στη ζωή μας βρίσκεται βαθύτερα. Είναι η δική μας συνειδητή ή ασυνείδητη μείωση της θρησκείας σε ένα επιπόλαιο τυπικισμό και συμβολισμό, πράγμα που αποτελεί ακριβώς το ξεστράτισμα και μετριάζει τη σοβαρότητα των απαιτήσεων της θρησκείας από τη

ζωή μας, την αίτηση για δέσμευση και προσπάθεια. [...] [...] αντί να κάνουμε ουσιαστικές ερωτήσεις - «τι είναι νηστεία;» ή «τι είναι Σαρακοστή;» - εμείς ικανοποιούμαστε με τα σύμβολά της. Στα εκκλησιαστικά περιοδικά και φυλλάδια εμφανίζονται συνταγές για «ένα υπέροχο νηστήσιμο πιάτο»! Μπορεί ακόμα η ενορία και να συγκεντρώσει μερικά πάρα πάνω χρήματα οργανώνοντας ένα καλοδιαφημισμένο «σαρακοστιανό γεύμα». Είναι τόσα πολλά εκείνα που στις εκκλησίες μας εξηγούνται συμβολικά σαν ενδιαφέροντα, πολύχρωμα και διασκεδαστικά έθιμα και παραδόσεις, σαν κάτι δηλαδή που μάς δένει όχι τόσο πολύ με το Θεό και με μια νέα ζωή «εν Αυτώ», όσο με το παρελθόν και τις συνήθειες των προγόνων μας, ώστε γίνεται όλο και περισσότερο δύσκολο να διακρίνουμε πίσω απ' αυτά τα λαϊκά έθιμα τη σοβαρότητα της θρησκείας σε όλη της την έκταση.

Θέλω να τονίσω ότι δεν υπάρχει τίποτα το άσχημο στα διάφορα έθιμα. Όταν αυτά πρωτοεμφανίστηκαν ήταν τα μέσα με τα οποία η κοινωνία μπορούσε να δείξει ότι έπαιρνε στα σοβαρά τη θρησκεία. Τότε τα έθιμα δεν ήταν σύμβολα, αλλά η ίδια η ζωή και έπαψε λίγο λίγο η θρησκεία να τη διαμορφώνει στην ολότητά της, λίγα από τα έθιμα διασώθηκαν σαν σύμβολα ενός τρόπου ζωής που δεν υπήρχε πια. Και αυτό που διασώθηκε ήταν εκείνο που, αφ' ενός είναι έντονα ζωντανό και αφ' ετέρου είναι λιγότερο δύσκολο. Ο πνευματικός κίνδυνος εδώ είναι ότι σιγά σιγά αρχίζει κανείς να καταλαβαίνει τη θρησκεία σαν ένα σύστημα από σύμβολα και έθιμα μάλλον παρά να ερμηνεύει όλα αυτά σαν μια πρόκληση για πνευματική ανανέωση και προσπάθεια.

Μεγαλύτερη είναι η προσπάθεια που γίνεται για να προετοιμάζονται νηστήσιμα φαγητά ή για το πασχαλινό τραπέζι, παρά για τη νηστεία και τη συμμετοχή στην πνευματική πραγματικότητα του Πάσχα. Αυτό σημαίνει ότι, όσο τα έθιμα και οι παραδόσεις δε συνδεθούν και πάλι με τη γενική θρησκευτική αντίληψη από την οποία προέρχονται, όσο δηλαδή δεν παίρνουμε στα σοβαρά τα σύμβολα, η Εκκλησία θα παραμένει χωρισμένη από τη ζωή και δεν θα την επηρεάζει καθόλου. Αντί να παριστάνουμε με σύμβολα την «πλούσια κληρονομιά» μας καιρός είναι ν' αρχίσουμε να την ενσωματώνουμε στην καθημερινή ζωή μας.

Το να πάρουμε λοιπόν στα σοβαρά τη Μεγάλη Σαρακοστή σημαίνει ότι θα τη θεωρούμε, πρώτα απ' όλα με την πιο βαθιά έννοια, μια πνευματική πρόκληση που απαιτεί αντίδραση, απόφαση, πρόγραμμα και συνεχή προσπάθεια. Και ακριβώς για το λόγο αυτό, όπως ξέρουμε, θεσπίστηκαν από την Εκκλησία οι εβδομάδες προετοιμασίας για τη Μεγάλη Σαρακοστή. Η περίοδος αυτή είναι καιρός για δράση, για απόφαση, για προγραμματισμό. Και ο καλύτερος και ευκολότερος τρόπος είναι ν' ακολουθήσουμε την καθοδήγηση της Εκκλησίας που είναι η μελέτη

και ο στοχασμός πάνω στα πέντε ευαγγελικά θέματα που μας προσφέρονται τις πέντε Κυριακές της περιόδου πριν από τη Μεγάλη Σαρακοστή. Τα θέματα αυτά είναι: η διακαής επιθυμία (Ζακχαίος), η ταπείνωση (Τελώνης και Φαρισαίος), επιστροφή από την εξορία (Άσωτος), η κρίση (Κυριακή της Απόκρεω) και η συγχωρητικότητα (Κυριακή της Τυροφάγου). Αυτές οι ευαγγελικές περικοπές δεν διαβάζονται μόνο και μόνο για ν' ακουστούν στην Εκκλησία, σκοπός είναι να τις «πάρω μαζί μου στο σπίτι» και να στοχαστώ πάνω σ' αυτές σχετίζοντάς τις μάλιστα με τη ζωή μου, την οικογενειακή μου κατάσταση, τις επαγγελματικές υποχρεώσεις μου, το ενδιαφέρον μου για τα υλικά πράγματα, τις σχέσεις μου με τους συγκεκριμένους ανθρώπους με τους οποίους ζω. Αν σ' αυτή την προσπάθεια περισυλλογής προσθέσει κανείς και την προσευχή αυτής της περιόδου: «της μετανοίας άνοιξόν μοι πύλαις ζωοδότα...» και τον ψαλμό 136 «επί των ποταμών της Βαβυλώνος εκεί εκαθήσαμεν...» μπορεί να καταλάβουμε τι σημαίνει να «νιώθεις ότι είσαι με την Εκκλησία», και πως μπορεί μια λειτουργική περίοδος να χρωματίσει την καθημερινή ζωή. Επίσης είναι μια πολύ καλή ευκαιρία να διαβάσει κανείς κάποιο θρησκευτικό βιβλίο. Ο σκοπός δε αυτού του διαβάσματος δεν είναι μόνο ν' αυξήσουμε τις θρησκευτικές γνώσεις μας, είναι βασικά να καθαρίσουμε το μυαλό μας απ' όλα όσα συνήθως το πλημμυρίζουν. Είναι πραγματικά απίστευτο πόσο στο μυαλό μας συνωστίζονται όλων των ειδών οι έννοιες, τα ενδιαφέροντα, οι αγωνίες και οι εντυπώσεις και πόσο ελάχιστο έλεγχο ασκούμε πάνω σ' όλα αυτά. Διαβάζοντας ένα θρησκευτικό βιβλίο συγκεντρώνουμε την προσοχή μας σε κάτι εντελώς διαφορετικό από το συνηθισμένο περιεχόμενο των σκέψεών μας, δημιουργείται έτσι μια άλλη διανοητική και πνευματική ατμόσφαιρα. Όλα αυτά, φυσικά, δεν είναι «συνταγές», ίσως να υπάρχουν άλλοι τρόποι για να προετοιμαστεί κανείς για τη Σαρακοστή. Το βασικό σημείο είναι ότι, στη διάρκεια αυτής της περιόδου βλέπουμε τη Μεγάλη Σαρακοστή σαν να βρίσκεται σε κάποια απόσταση, σαν κάτι δηλαδή που ακόμα έρχεται και που μάς το στέλνει ο ίδιος ο Θεός σαν ευκαιρία για αλλαγή, για ανανέωση, για εμβάθυνση, και ότι παίρνουμε αυτή την επερχόμενη ευκαιρία πολύ στα σοβαρά. Έτσι, όταν την Κυριακή της Συγγνώμης αφήνουμε το σπίτι μας και πάμε στον Εσπερινό, μπορεί να είμαστε έτοιμοι να κάνουμε δικά μας –έστω και για λίγο – τα λόγια από το Μεγάλο Προκείμενο που ανοίγει τη Μεγάλη Σαρακοστή. Μη αποστρέψεις το πρόσωπόν σου από του παιδός σου, ότι θλίβομαι...

Πηγή: Αλέξανδρου Σμέμαν, «Μεγάλη Σαρακοστή», Εκδ. Ακρίτας.